

“Bana Oyunla Öğret”: Okul Öncesi Eğitimde Oyun ve Beden Eğitimi

“Teach me with Game” Physical Education and Games in Early Childhood Education

Bengü GÜVEN

Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, oyun kavramının özellikle okul öncesi dönemde ki çocuklar açısından ne olduğunu ve yararlarını kaynaklardan derlenen bilgilerle ortaya koymak, ikinci amacı ise oyun ile verilen beden eğitimi etkinliklerinin gereklilik ve yararlarını yine kaynaklar ışığında vurgulamaktır. Oyun insanın hayatının her döneminde zevk duyarak yaptığı bir eylemdir. Eğitimsel düzenlemelerle, öğretme işi en iyi oyun yolu ile sağlanır. Bu bağlamda bazı düşünürlerin oyuna ilişkin kuramlarına değinilmiş ve özellikle okul öncesi dönemdeki oyunun yararları yine kaynaklardan yapılan derlemelerle sunulmuştur. Okul öncesi dönemde Beden Eğitimi etkinliklerinin oyunla bağlantılı olarak önem ve yararlarına değinilerek bazı çalışmalarla desteklenerek sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, oyun, beden eğitimi

Abstract

The fundamental purpose of this study is to introduce the meaning and the benefits of the idea of the game, especially for the preschool children, by using the knowledge compiled from resources; the secondary purpose is to emphasize the necessity and benefits of physical education activities imparted by the game in the light of resources. The game is an action done with an enjoy in every period of human life. By educational arrangements, the teaching job is best achieved through playing game. In this context, the theory of the game of some philosophers is mentioned and the benefits of the game is introduced, especially for preschool period, by the compilation made from resources. By the support of some studies done in this field, the importance and the benefits of the physical education activities through the game done in the preschool period is tried to introduce.

Keywords: Leadership, psychological resilience, basketball coaches

1. Giriş

Yeryüzündeki insanlar için oyun, yeni keşfedilmiş olgulardan biri değildir. Yüzyıllar içinde oyun, hep var olmuş ve var olmaya devam edecektir (Haris ve ark. 1983). Antik dönem düşünürü Plato, çocuğun bedensel ve ruhsal olarak eğitilmesini önerdiğinden kendi eğitim kademelerine göre 3-7 yaş arasını çocuğun oyun ve masal evresine geçişi olarak belirtir. Öğrencisi olan Aristoteles'te çocuğun 5 yaşına kadar oyun ve diğer etkinlikler (masal, hikâye, taklidi oyunlar vb.) ile meşgul edilmesini vurgular (Poyraz, 1999). Çocuğun gerçek yaşantısından ayırmadığı oyun hayatı, onu yetişkinliğe ulaştıran eğlenceli bir yoldur. Çocuk bu yolda yavaş yavaş ilerlerken gelişir, öğrenir, eğitilir ve hayatında iz bırakacak tatlı anılar yaşar (Gander & Gardiner; 1993).

Günümüzde çocuğun bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı gelişimi ve eğitimi için oyunun uyku ve beslenme kadar önemli bir ihtiyaç olduğu kabul edilmektedir (Hughes, 2010). Oyun çocuğun, fiziki gelişimini, hareket gelişimini, dil, zihin, sosyal ve duygusal gelişimlerini sağlar. Çocuk oyun oynarken koşar, sıçrar, tırmanır, sürünür, kayar ve bütün vücut kaslarını çalıştırır. El becerini gerektiren oyunlarla parmak ve el kaslarını güçlendirir. Oynarken düşünür, planlar, yaratır. Bedeni kadar zihinde çalışır ve birçok kavramı da oyunla öğrenir. Oyun aynı zamanda çocuğun yaratıcılığını ve hayal gücünü de geliştirir. Çocuğun dili kullanma yeteneği de oyun oynarken hızla gelişir. Çünkü oyun oynarken, diğer çocuklarla ve oyuncaklarıyla sürekli iletişim içindedir. Dili anlama ve anlatma için kullanır. Ayrıca oyun, çocuğun gerçek yaşantısında yer alacak deneyimleri içerdiğinden, kişilik gelişimini, soysal ve duygusal gelişimini hızlandırır (Dönmez, 1992).

Buradan hareketle, bu makalede oyun kavramı ve beden eğitimi etkinlikleri içerisinde oyun kullanımının bireyin gelişimine etkileri üzerinde durularak bir derleme çalışması ortaya konmuştur.

Oyun Nedir?

Çocukla iletişim kurmanın, onların dünyasını paylaşmanın birçok yolu vardır. Oyun, bu yolların en doğal olan, en sık kullanılan ve en sağlıklı sonuç verenidir. Oyun her çocuğun gerçek yaşantısından daha çok benimsediği, daha çok içinde yaşadığı ve mutlu olduğu bir dünyadır (kaynak). Oyunun çok kesin ve belirli bir tanımı olmamakla beraber, birçok kuramcı oyunu, çocuğun yaşamının doğal bir parçası olarak düşünmüş ve oyunu farklı şekillerde tanımlamışlardır

Gross'a (1896) göre, oyun bir pratiktir. Yetişkinler ileride karşılaşacağı durumlarda kullanacağı davranış biçimlerini oyunla elde ederler (Akt: Moyer, 2004). Hollanda'lı tarihçi Johan Huizinga, 1955'de yayınlanan “Oyun Etmeninin Kültür İçindeki Yeri” adlı eserinde oyunu, kültürün temeli olarak ele almış, politik güç, savaş, ticaret, sanat ve eğitim gibi tüm sosyal birimlerin temelinde oyunun varlığını kabul etmiştir. Huizinga'ya (1955) göre oyun, *belirli, kesin zaman ve yer kuralları içinde özgürce kabul edilmiş, ancak kesinlikle bağlayıcı kurallara göre yürütülen, amacını kendi içinde taşıyan ve sıradan hayattan farklı olan, bilinçli ve gerilim duygusunun eşlik ettiği gönüllü bir etkinlik ya da uğraşdır.*

Huizinga'ya (1955) göre;

- *Oyun özgür bir eylemdir.*
- *Bu eylemle maddi bir kazanç, bir kar, bir kazanç beklenmez.*
- *Oluşumu, kendi yer ve zaman sınırlaması, belirlenmiş kuralları ve düzeni içindedir.*
- *Toplumsal öbikleşmeyi kolaylaştırır. (Huizinga, 1955)*

Caillois (1958), “Oyun ve İnsanlar” adlı kitabında, Huizinga'nın oyunla ilgili görüşlerinden etkilenerek oyunu şu şekilde tanımlamıştır. “Oyun, serbestçe kabul edilmiş fakat bağlayıcı kurallara göre belli bir alan ve zaman süreci içinde sürdürülen, gerilim ve eğlence duygularını içeren, gerçek hayattan farklı olduğu bilinci ile yapılan gönüllü bir hareket ya da faaliyettir”. Caillois'e göre, oyunun altı değişmez özelliği vardır;

1. *Serbestlik:* Oyuncunun, oyunda yer alması için herhangi bir zorunluluğu yoktur. Oyun bu özelliğini kaybettiği anda, çekici ve keyif verici olmaktan çıkar. Bununla birlikte, oyunun önceden kesin olarak belirlenmiş alan ve zaman sınırları vardır.
2. *Belirsizlik:* Oyunun nasıl gelişeceği veya nasıl sonuçlanacağı önceden belli değildir.
3. *Kurallılık:* Gerçek yaşamdaki kuralların oyunda hiçbir geçerliliği yoktur, sadece oyunun kuralları vardır.
4. *Hayali Olma:* Oyunda yaşamdan farklı bir konumda bulunma durumu vardır (Akt. Mclean, Russell & Ryall; 2016).

Piaget'e (yıl) göre oyun, dış dünyadan alınan uyarıların özümleme ve uyum sistemine yerleştirme yoludur. Çocuğun zihinsel gelişimini destekler ve insan davranışlarında daima vardır (Akt: Elliott, Avedon, Sutton, 1971).

Başka bir tanımda oyun, çocukların ve daha az ölçüde de büyüklerin, günlük geçim uğraşlarından ayırabildikleri serbest zamanlarında, herhangi bir üretim çabası ya da başka çeşit hizmetleri zorunlu kılmadan sadece eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemlerdir (Boratav, 1984).

Hazar (2006), yukarıdaki ve diğer tanımlardan yola çıkarak oyunu, “insanların günlük uğraşlarının dışında kalan zamanda, belirli bir amaca yönelik olarak (eğlence, eğitim, sağlık gibi) fiziksel ve zihinsel yeteneklerle, sınırlandırılmış yer ve zaman içerisinde, kendine özgü kurallarla yapılan, gönüllü katılım yoluyla grup oluşturan, sosyal uyum ve duygusal olgunluğu geliştiren, yetenek, zekâ, dikkat, beceri ve rastlantıya dayanan, katılanları ve çoğunlukla izleyenleri de etkisi altında tutan, gerilim duygusunun eşlik ettiği, sonuçta maddi çıkar sağlamayan, zevk veren etkinlikler” olarak tanımlamıştır (Hazar, 2006). Oyunun insanlar üzerinde ki etkileri ontolojik olarakta ele alınmış ve kuramlar geliştirilmiştir. Bunlara aşağıda değinilmiştir.

Oyun Kuramları

Oyun üzerine geliştirilen kuramlar klasik ve dinamik kuramlar olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir.

Klasik Kuramlar

Fazla Enerji Kuramı: Bu kuram organizmada bulunan enerjinin amaçlı etkinlikler yani çalışmalar ya da amaçsız etkinlikler yani oyunlar yolu ile harcadığını varsayar. Oyun, organizmanın çalışma için gerekli olduğundan daha fazla enerjiye sahip olduğunda oynanır (Dönmez, 1992).

Dinlenme Kuramı: Bu kuram oyunu, harcanan enerjiyi tekrar elde etmek üzere oynandığını kabul eder. Yorucu bir çalışma düzeninden sonra organizmanın bir dinlenme gereksinimi vardır. Buna göre, fazla enerji kuramının tam aksine oyun, organizma az enerjiye sahip olduğunda enerjiyi artırmak için oynanır. Bu kuramda oyunun şekli ve içeriği önemli değildir (Dönmez, 1992).

Öncül Deneme Kuramı: bu kurama göre oyun içgüdüselidir. Çocuk gelecekte sahip olacağı davranışların kazanımını önceden içgüdüsel olarak oyun şeklinde dener. Yani gelecekteki çalışmaların bir ön hazırlığıdır (Dönmez, 1992).

Bağlantı Kurma Kuramı: Bu kuram, Öncül Deneme kuramına karşıdır. Oyunla gelecekteki davranışlar arasında hiçbir ilgi kurulamaz. İrkin geçmişindeki davranışları ile bağlanabilir. Oyun, insanı ilkel etkinliklerden kopararak çalışmaya hazırlar (Dönmez, 1992).

Dinamik Kuramlar

Dinamik kuramlar çocuğun niçin oynadığını araştırmaz. Bunu olduğu gibi kabul eder. Çocuğun oyununun içeriğini anlamaya çalışır.

Freud Kuramı: Freud'a göre her davranış bir nedene dayanmaktadır. Çocukların oyunları şans eseri oluşmamakta, bireyin farkında olduğu veya olmadığı duyguları belirtmektedir. İnsanın duyguları, arzuları denetimden uzak olan oyunda, düş ve fanteziler de ortaya çıkar. Çocuk gerçeği oyundan ayırt edebilmektedir. Fakat oyunu gerçek dünyanın nesnelere ve olaylarından kendine özgü bir dünya yaratmada kullanır. Oyunda, sevgi, nefret, kızgınlık gibi duygularını başkalarına ya da nesnelere yansıtabilir. Organizmanın dış etkenlere karşı iç düzeninin korunması, hoş olmayan gerginlikler, heyecanlar ve çelişkiler gibi dış etkenlerin oyunda tekrarlanması, uyanık heyecanları azaltır. Buda denge unsuru görevini taşır.

Piaget Kuramı: Piaget'in oyun kuramı bilişsel gelişime dayanmaktadır. İnsan zekâsının gelişimi, özümleme ve uyum işlemlerine bağlıdır.

Özümleme, kendine benzetme olayıdır. İnsan yaşadığı dünyadan bilgi toplar ve bu bilgiyi daha önce öğrendiklerinin bulunduğu sisteme yerleştirir. Bu bilgileri yerleştirme imkânı bulamadığında, sistemi yeniden düzenler. Bu işleme *uyum* denir. Başka bir deyişle uyum, organizmanın dış dünya ya göre ayarlanmasıdır. Piaget'e göre oyun; dış dünyadan alınan bu sisteme yerleştirme yoludur (Akt. Dönmez, 1992).

Piaget'e Göre Oyun Gelişim Evreleri

- **Duyu-Motor Dönemde Alıştırıcı Oyun (0-2 yaş) :** Çocuğun bedenini, nesnelere ve bunların fonksiyonlarını öğrenerek tekrarlaması ve bunu oyun haline getirmesidir. (Akt: Salen & Zimmerman; 2004).
- **Sembolik (Simgesel) Oyun Dönemi (2-11 yaş):** Bu dönemde çocuk çevresinde yaşadığı olayları, kişileri, nesnelere ve hayvanları taklit etmeye başlar. (Akt: Salen & Zimmerman; 2004).
- **Kurallı Oyun Dönemi (11-15 yaş):** Zihinsel işlevlerin ileri düzeyde olduğu dönem. Oyun kadar oyunun kuralları da öne çıkar. Bu dönemden sonra adolesan, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde de kurallı oyun özellikleri görülür. Ör: İskambil, satranç, spor oyunları gibi (Akt: Salen & Zimmerman; 2004).

Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi ve Oyun

Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi ve Oyun Çalışmalarının Amacı ve Çocuğun Gelişimine Katkıları

Gelişim ömür boyu devam eden bir süreçtir ve gelişimin farklı halleri (bilişsel, duyuşsal, psikomotor, fiziksel vb.) birbirinden bağımsız ve aynı zamanda birbirine bağlıdır (Dordic ve ark., 2016). Okul öncesi dönem ve ilkokulun ilk yılları çocuğun hareket gelişimi için son derece kritik yıllardır (Hardy ve ark., 2009). Okul öncesi çocukların en belirgin özelliklerinden biri oyun çağında olmalarının yanında hareketli olmalarıdır. Bütünsel gelişim içinde beden eğitimi etkinliklerinin okul öncesi çağıdaki çocuğun gelişimine yararlarına değinmeden önce, sportif becerileri kazanma açısından temel hareketler döneminde olduklarını ve bu dönemi etkin bir hareket eğitimi ile geçirmelerinin altını çizmek gerekir. Bu dönem aşağıda açıklanmıştır;

Temel Hareketler Dönemi

Temel hareketler dönemi 2-6 yaşlar (ilk çocukluk) arasında gözlenir. Bu dönemde motor gelişim yoğundur. İkinci yılın sonunda, çocuk bebeklik döneminde gelişen ilkel hareketlerde ustalaşır. Bu hareket yetenekleri, temel ve sporla ilişkili hareketlerin gelişiminin temelini oluşturur. Bu dönem öncelikle çeşitli lokomotor (yürüme, koşma, hoplama vb.) dengeleme (yuvarlanmalar, denge becerileri, dönüşler vb.) ve manipulatif (araçla hareketler; top sürme, çember çevirme vb.) hareketlerin birbirinden bağımsız olarak, daha sonra birlikte, yeterli bir biçimde nasıl kullanılacağına keşfedildiği bir dönemdir. Temel hareket becerilerini geliştiren çocuk, çeşitli uyarılara çok yönlü olarak nasıl uyum sağlayabileceğini öğrenir. Hareketlerdeki akıcılık ve kontrol artar. Bu dönemde becerilerin geliştirilmesi üzerinde ısrarla durulmalıdır. Temel hareketler sporla ilgili hareketlerin yapı taşlarıdır, bu taşların sağlamlık derecesi, yerleştirilme biçimi daha karmaşık, güç hareketlerin oluşumunu etkiler. Temel hareketlerin gelişimi konusunda en büyük hata, bu özelliklerin gelişimi için olgunlaşmanın yeterli olduğu çevresel faktörlerin etkisinin az olduğunun veya olmadığına düşünülmesidir. Olgunlaşma, hareket yeteneklerinin gelişiminde çok önemli bir rol oynar, fakat gelişimin tek belirleyicisi değildir. Hareketleri düzeltmeye yönelik eğitim, çalışma olanakları ve motivasyon hareketlerin gelişim düzeyini belirleyen faktörlerdir (Herron, ve ark., 1971). Nitekim, farklı ülkelerde geliştirilen bazı motor performans normlarına göre yaşlarına oranla düşük performans değerlerine sahip olan Türk çocuklarının bu durumu, kısmen ilkokullarda temel hareket

gelişimine yönelik eğitim eksikliği, çeşitli olanaksızlıklar ve hareket gelişimine yönelik düşük motivasyon ile açıklanmıştır. (Bayhan ve Artan, 2004)

Temel Hareketler Döneminin Evreleri: Temel hareketler dönemi üç ayrı fakat genellikle birbirini kapsayan üç evreden oluşur;

Başlangıç Evresi: Bu evre genellikle 2-3 yaş arasındaki çocuğun temel hareketleri yapmadaki ilk amaçlı çabalarını içerir. Hareket atlanılan veya düzgün sırada olmayan parçalardan oluşur. Vücudun abartılı ya da kısıtlı biçimde kullanılması ve hareketlerin akışında, koordinasyonunda yetersizlik, bu dönemde hareketlerde gözlenen temel eksikliklerdir. İki yaşındaki bir çocuk genellikle lokomotor, manipulatif ve dengeleme hareketlerinin başlangıç evresindedir. Ancak, bazı çocuklar bazı hareket gruplarında bu düzeyin üstünde olabilirler (Akt: Topkaya, 2011).

İlk Evre: Bu bir geçiş evresidir. 4-5 yaş aralığında görülen bu evre, daha kontrollü ve daha ritmik koordinasyonu olan temel hareketlerden oluşur. Hareketin zamana ve mekâna ilişkin elemanları daha koordinelidir. Bir önceki döneme göre gelişmiş koordinasyona rağmen hareketlerde abartma veya sınırlama hala vardır. Normal zekâda ve fiziksel fonksiyon düzeyinde olan birey, olgunlaşma süreci ile ilk evreye gelebilir. Ancak, bu dönemde düzeltmeye yönelik hareket eğitimi eksikliği veya yokluğu, birçok hareket formunda bireylerin, ömürlerini sonuna kadar bu evrede kalmalarına neden olabilmektedir. (Akt: Topkaya, 2011).

1. **Olgunluk Evresi:** 5-7 yaş aralığında görülen bu evrede, hareket mekanik olarak yeterli, koordineli ve kontrollü olarak yapılabilir. Normal şartlarda, altı yaş çocuğunun temel hareketler bakımından genellikle olgunluk düzeyine eriştiği belirtilmektedir (Cratty, 1979; Cowden, Torrey, 2007; Gallahue, 1982). Çocukların ve yetişkinlerin hareketleri incelendiğinde, çocuğun temel hareket yeteneklerinin olgunluk evresine ulaşmadığı görülür. Bazı bireyler olgunluk düzeyine çevresel faktörlerin minimum etkisi ile yani temelde olgunlaşma ile ulaşabilmelerine rağmen, çoğunluk alıştırma olanağı yaratılmasına, öğrenmek için motive edilmeye, nitelikli ve düzeltici eğitime gereksinim duyar. Bu faktörlerin yokluğu, bireyin temel hareketlerinin olgunluk evresine ulaşmasını engelleyebileceği gibi, bir sonraki dönemdeki gelişmeleri de engelleyecektir (Gallahue, 1982).

Oyun ve Beden Eğitiminin çocuğun gelişimine olan katkıları aşağıda belirtilmiştir;

2. Çocukta tüm yaşam için fiziksel aktivite alışkanlığı kazandırmak. (Warner, 2000; Gallahue, 1982)

3. Kas kuvveti, dayanıklılık, koordinasyon, esneklik ve çeviklik gibi temel beceri unsurlarını geliştirmek.(Warner, 2000; Gallahue, 1982)
4. Düzgün duruş alışkanlıkları kazandırmak. (Warner, 2000).
5. Temel hareketleri geliştirmek (Gallahue, 1982).
6. Küçük ve büyük kasların motor gelişimini desteklemek (Gallahue, 1982).
7. Arkadaşlarına ve oyunun kurallarına saygı göstermeyi, yenilgiyi ve başarıyı kabullenmeyi öğretmek, hoşgörü ve işbirliği kazandırmak. (Gallahue, 1982)
8. Dikkat etme, düşünceyi bir noktada toplama, problem çözme, yaratıcılık ve hayal gücünü kullanma yeteneğini geliştirmek (Cratty, 1972).
9. Saldırganlığın olumlu yönde kanalize edilmesini sağlamak (Gallahue, 1982).
10. Olumlu benlik gelişimini desteklemek. Çocuğun motor işlemleri başarma yeteneği hakkında bilgi sahibi olması ve bu yeteneklerini hissetmesi, benlik kavramının çok önemli bir parçasıdır. Oyun ve hareket etmenin verdiği sevinç, heyecan ve başarı ile bitirme gibi deneyimler çocuğun kendine güveninin gelişmesine yardım eder. Çocuğun bedenini ve gücünü algılaması da benlik algısını etkilemektedir (Gallahue 1982).
11. Çocuğun kavram gelişimini desteklemek ve yön duyarlılığı kazanması için fırsat yaratmak. Bilinçli planlanan beden eğitimi çalışmaları sırasında verilen direktifler ve sağlanan modeller bu amaca hizmet eder (Gallahue, 1982).

Örneğin;

-Arkadaşının önünde (arkasında) dur.

-Arkadaşının sağında (solunda) dur.

-Hızlı (yavaş) yürü

-Büyük (küçük) adımlarla koş

-Geri geri (ileri) yürü.

12. Beden eğitimi çalışmaları sırasında vücut parçalarının hareket ettirilmesi ve vücut parçalarının isimlerinin söylenmesi, çocuğun bedenini tanımasını ve daha iyi kullanmasını sağlar (Gallahue 1982).

Bu bilgiler ışığında, beden eğitimi çalışmaları belli hareketlerin öğretilmesinden çok, sosyal, zihinsel ve psikolojik yönden önemli olduğu görülmektedir . Çocuk beden eğitimi çalışmalarına katılarak, kişisel

deneyimini, yaratıcılığını, taklit yeteneğini geliştirir ve sorumluluk duygusu kazanır. Beden eğitimi çalışmalarında, uygun eğitimsel yaklaşımlarla yarışmalara yer verilmesi, çocuğun daha sonraki yaşama hazırlanmasını sağlar. Böylece, çocuklar yarışmalara katılma ve sonucunu kabul etme davranışlarını kazanırlar (Gallahue, 1982).

Çocuğun motor işlemleri başarma yeteneği hakkında bilgi sahibi olması ve bu yeteneklerini hissetmesi, benlik kavramının çok önemli bir parçasıdır. Birçok eğitimci, psikolog ve terapist fiziksel yeteneklerdeki başarının olumlu benlik gelişimine katkıda bulunduğunu kabul etmektedir. (Dönmez, 1992). Böylece, yetersiz kaba motor beceri ve olumsuz benlik kavramına sahip olan çocukları, beden eğitimi çalışmalarına yönlendirerek, becerilerini geliştirmek ve olumlu benlik gelişimini sağlamak mümkün olabilmektedir.

Erkek çocuklarının arkadaşları tarafından tercih edilmesinde spor yeteneğinin olumlu etkisi olduğu düşünülmektedir. Buna karşın, fiziki durum ve hareket deneyiminin yetersizliği, çocuğun arkadaş grubunda tercih edilmeme nedeni de olabilmektedir (Zaichowsky ve Martinek 1980, akt. Bayhan ve Artan, 2004).

Okul Öncesinde Beden Eğitimi Uygulamaları

Okul öncesi eğitim kurumlarında beden eğitimi programı hazırlayacak ve uygulayacak beden eğitimi öğretmenlerinin bu yaş grubunun gelişimsel özelliklerini ve gereksinimlerini iyi bilmeleri gerekir. Aşağıda Güven (1988) 'in bu konuda meslekte çalışanlara ışık tutacağı düşünülen bazı bilgileri sunulmuştur.

a) Çalışmaya Başlamadan Önce;

1. Çocukların beden eğitimi çalışmaları için giyeceği özel bir giysisi olmalı ve çocuklar çalışmayı hazır bir şekilde beklemelidirler. Giysi ince, pamuklu ve esnek yapıda olmalıdır.
2. Beden eğitimi ders saati içinde yapılacak uygulamalar mutlaka önceden iyice planlanmalıdır. Bu planlamada, çocukların gelişimsel düzeyi, ilgi ve gereksinimleri, çevresel koşullar temel alınmalıdır. Çocuklar en küçük duraksamaları anında değerlendirerek dağılma eğilimi gösterebilirler. Öğretmen çocukların gereksinimlerini karşılayacak bir program hazırlar ve kararlı bir tutum sergilerse çocukların dikkati kolay kolay dağılmaz.
3. Çalışmanın başlangıcında çocuklarla sohbet edilmeli ve bireysel diyalog kurulmalıdır. Çünkü öğretmen ve çocuk arasındaki duygusal etkileşimin niteliği öğrenmeyi etkilemektedir.

4. Çocuk sayısı, çalışma alanına ve öğretmen sayısına uygun olarak belirlenmelidir. Kısıtlı bir alanda, çok sayıda çocukta yapılan çalışmalar, ne kadar iyi bir program hazırlanırsa hazırlansın amacına ulaşmayacaktır.

b) Çalışmalar Sırasında:

1. Çocuklarla aynı göz seviyesinde bulunarak iletişim kurulmalıdır.
2. Soyut ifadeler ve uzun açıklamalar çocukların kafasını karıştıracığından açıklamaların kısa ve net olmasına dikkat edilmelidir.
3. Çocukların dikkat sürelerinin kısa olduğu unutulmamalıdır. Etkinlikler çocukların dikkat sürelerine uygun olarak planlanmalıdır.
4. Uygulamalar sırasında, sözel açıklama ve model olma yöntemi beraber kullanılırsa çocuklar daha çabuk öğrenirler.
5. Öğretmenin uygulama sırasında dışarıdan yönlendirici bir tavır içine girmemesi, çocuklarla iç içe olması, beraber yaşaması çok önemlidir.
6. Grubun etkinliğe olan ilgisini kaybettiği ve dağılma noktasına geldiği an hareketli bir oyun ya da yarışma gibi bir etkinlikle uygulama sonlandırılmalı ve daha sonra sorunun neden kaynaklandığı düşünülmelidir. Bu yaklaşım, bir sonraki çalışma için yol gösterici olacaktır.
7. Uygulamalar sırasında birbiri ile kıyaslama, alay etme, yanlış davranışı grup önünde pekiştirme, cezalandırma gibi yanlış yaklaşımlara yer verilmemelidir. Bunun yerine, her çocuğun kendi gelişim çizgisinde tek başına olduğu kabul edilerek, uygulamalara katılması ve başarı duygusunu hissedebilmesi için her türlü yardım ve destekleme yapılmalı, ödüllendirici bir tutum benimsenmelidir.
8. Bazı çocuklar, güvensiz ve içe dönük oldukları için uygulamalara katılmak istemeyebilirler. Bazı çocuklar da dikkat çekmek için kural dışı davranışlar sergileyebilirler. Bu nedenle, çocukların kişilik özelliklerini çok iyi tanımak gerekir.
9. Sınıf öğretmeni ile devamlı iletişim ve iş birliği halinde olmak, hem uygun planlamayı yapabilmek hem de çocukları iyi tanımak için gereklidir.
10. Çalışmalar sırasında ritim araçları (tef, davul) ve müzikten yararlanılmalıdır. Bunun yanı sıra eğitimciler veya çocukların çıkardığı ritmik seslerle de hareketler daha zevkli bir şekilde öğretilir (Güven 1988, akt. Bayhan ve Artan, 2004).

Güven (1988), okulöncesi dönemdeki beden eğitimi çalışmalarının, 4 aşamada uygulanmasını önermektedir. İlk iki aşama, ısınma hareketlerini kapsamaktadır. Üçüncü aşamada becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Dördüncü aşamada, etkinlik neşeli bir şekilde bitirilir. Yaklaşık 30-40 dakikalık bir uygulamada, her aşamaya ayrılacak ortalama süre şu şekilde planlanabilir;

1. Harekete Sürükleyici Etkinlikler: 5 dakika
2. İşlevsel Egzersizler: 10 dakika
3. Grup Etkinlikleri: 20 dakika
4. Bütün Sınıf Etkinlikleri: 5 dakika (Akt. Bayhan ve Artan, 2004).

Sonuç

Oyun, insan hayatında tüm yaş grupları için yüzyıllardan beri vardır. Sadece yaş gruplarına göre şekil değiştirir. Huizinga'nın (1955) bakış açısı ile aslında hayatın ta kendisi oyundur. İnsanların üzerindeki etkisi, özellikle gelişimdeki olumlu etkileri göz önüne alındığında oyun, bireylerin eğitiminde kaçınılmazdır. Okul öncesi eğitim kurumlarında oyunun eğitim süreci içerisinde sıklıkla kullanımı, bir yandan çocuğun kişiliğinin gelişiminde bir araç olurken, diğer yandan çocuğun ulaştığı bilgi, beceri ve yetenek düzeyini kontrol etmede bir ölçü görevi görmektedir. Daha önce belirtildiği gibi çocuklar oyun yoluyla kazandıkları tüm bilgi, beceri ve yeteneklerini yine oyunda kullanırlar. İşte oyun bu anlamda çocukların mevcut yetenek, bilgi ve becerilerini ne derece uygulayabildiklerini denetlemede bir ölçüttür (Elliott, Avedon & Sutton, 1971). Bu özelliği de öğretmenin çocuğu gözlemleyebilmesi, tanıyabilmesi ve yönlendirmede bulunabilmesi açısından son derece önemlidir.

Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde oyunun sıklıkla kullanımı, hareketli dönem içerisinde bulunan okul öncesi çağıdaki çocuklar açısından, öğrenmenin en pratik ve eğlenceli yolu olarak görülmelidir. Bu aktiviteler içerisinde bilişsel kavramlar uygulama ile öğrenilir ve daha iyi yerleşir (oyunun kuralları, yeni öğrenilen kavramları deneyimleyerek öğrenme, taktiksel düşüncelere yönlendirme vb.). Grup halinde aktivite yapma ile duyuşsal kazanımların yerleşmesi çok daha etkili olur (yardımlaşma, takım ruhunu kavrama, kazananı kutlama, kaybetmeyi kabullenme, başarıya duygusunu yaşama sonucunda elde edilen özgüven vb.). Yine grup olarak yapılan aktiviteler ile çocuklarda bazı toplumsal kurallar da çok daha etkili bir biçimde deneyimlenerek öğrenilebilir (aktivitede sırasını bekleme, oyunun kurallarına uyma, takım arkadaşına destek verme vb.) Oyunun fiziksel katkısı ise diğer öğrenme ortamlarına nazaran beden eğitimi aktivitelerinde elbette çok daha baskındır.

Oyun içeriğinde barındırdıkları ile çocuğun zihinsel, sosyal, fiziksel ve psikolojik gelişimini sağlayacak ve geleceğe sağlıklı, bilinçli, yaratıcı, üretken, sevgi ve hoşgörü dolu bireyler kazandıracaktır.

Kaynaklar

- Bayhan, P. S. ve Ayhan, İ. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Boratav, P. N. (1984). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul.
- Cratty, B. J. (1972). *Physical Expressions of Intelligence*. Englewood: Prentice-Hall.
- Cratty, B. J. (1979). *Perceptual and Motor Development in Infants and Children*. Englewood: Prentice-Hall.
- Cowden, J.E., Torrey, C.C. (2007). *Motor Development and Movement Activities for Preschoolers and infants with delays*. USA: Charles Thomas Publisher.
- Dordic, V., Tubic, T. and Jaksic, D. (2016). The relationship between physical, motor, and intellectual development of preschool children. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 233, 3- 7.
- Dönmez, N. B. (1992). *Oyun Kitabı*. İstanbul: Demet Yayıncılık.
- Elliott, M., Avedon, B., Sutton, S. (1971). *The Study of Games*. USA: John Willey & Sons.
- Erden, M. Akman, Y. (1998). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Gallahue, D. (1982). *Understanding Motor Development in Children*. NY: John Wiley & Sons.
- Gander, J. M. and Gardiner, (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hardy, L. L., King, L., Farrell, L., Macniven, R. & Howlett, S. (2010). Fundamental movement skills among Australian preschool children. *J Sci Med Sport*, V. 13, issue: 5, p. 503-508.
- Haris, I.H. and Park, R.J. (1983). *Play, Games and Sports in Cultural Contexts*. USA: Human Kinetix.
- Herron, R., Sutton, E. ve Smith, B. (1971). *Child's Play*. Canada: Jonh Wiley & Sons.
- Hazar, M. (2006). *Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim*. Ankara: Tubitay yayıncılık.
- Hughes, F. P. (2010). *Children, Play and Development*. Syf: 6. USA: SAGE Publications.
- Huizinga, J. (1955). *Homo-Ludens: A Study of The Play Element in Culture*. Boston: Beacon Press.
- Mclean, M., Russell, W. and Ryall, E. (2016). *Philosophical Perspectives on Play*. Newyork: Routledge.
- Moyer, A. E., (2004). *The Philosophers' Game*. USA: The University of Michigan Press.
- Poyraz, H. (1999). *Okul Öncesi Dönemde Oyun ve Oyuncak*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Mclean, M., Russell, W. & Ryall, E. (2016). *Philosophical Perspectives on Play*. New York: Routledge.

Salen, K. and Zimmerman, E. (2004). *Rules of Play: Game Design Fundamentals*. London: The MIT Press.

Topkaya, İ. (2004). *Oyun ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretiminin Eğitsel Temelleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Warner, P. (2000). *Preschooler Play & Learn*. New York: Simon & Schuster.